

УДК 343.211:358.13

В.С. ГУСЛАВСЬКИЙ, докт. юрид. наук,
Міністерство внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ВИРОБНИЦТВОМ, РЕАЛІЗАЦІЄЮ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ПІРОТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Ключові слова: правові засади, виробництво, реалізація, використання, піротехнічні засоби

З урахуванням нових реалій сьогодення особливої гостроти набуває проблема попередження та боротьби з адміністративними правопорушеннями, пов'язаними із застосуванням зброї, вибухових матеріалів, наркотичних, сильнодіючих, отруйних речовин, спеціальних засобів, які через свої небезпечні властивості вилучені або обмежені у цивільному обігу (тобто, адміністративних правопорушень по лінії дозвільної системи). Значну тривогу викликає збільшення кількості адміністративних правопорушень, пов'язаних із застосуванням піротехнічних засобів, оскільки порушення встановлених правил їх виробництва, реалізації та використання може призвести до травмування або, навіть, загибелі людей. На нашу думку, така ситуація обумовлена недостатнім регламентуванням на законодавчому рівні діяльності щодо виробництва, реалізації, перевезення та використання піротехнічних засобів в Україні, а також недостатнім рівнем правової культури та громадської свідомості населення. Вважаємо, що на виправлення такої ситуації повинні бути спрямовані зусилля як науковців, так і практичних працівників. Слід зазначити, що у науковому середовищі практично відсутні ґрунтовні наукові праці, що присвячені вирішенню проблем виробництва, реалізації та використання піротехнічних

засобів. Саме це і обумовило актуальність дослідження.

Метою роботи постає комплексне вивчення практичних проблем, що пов'язані з виробництвом, реалізацією та використанням піротехнічних засобів, розробка пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення законодавства, яке регулює зазначену діяльність. Новизна отриманих результатів полягає у тому, що робота є однією із перших в українській науці спроб системного визначення правових засад здійснення діяльності, пов'язаної з виробництвом, реалізацією та використанням піротехнічних засобів.

Так, національним законодавством, зокрема, Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” [1], спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, торгівлею піротехнічними засобами” [2] врегульовано особливості здійснення господарської діяльності, пов'язаної із виробництвом, торгівлею та перевезенням піротехнічних засобів. Отже, у роботі вважалося за можливе розглянути існуючий порядок здійснення господарської діяльності, пов'язаної із виробництвом, торгівлею та перевезенням піротехнічних засобів, та в результаті проведеного аналізу надати пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства з метою недопущення вчинення порушень встановлених правил.

Перш за все, необхідно зазначити, що піротехнічні засоби є піротехнічними виробами, які призначені для проведення феєрверків згідно з класифікацією ООН [2]. Відповідно до національного законодавства піротехнічні засоби можна класифікувати за призначенням, умовами застосування та ступенем потенційної небезпеки, а саме:

- побутові піротехнічні засоби, до яких

відносяться піротехнічні вироби I, II і III класів небезпеки, користування якими не вимагає спеціальних знань та навичок, а використання їх з дотриманням необхідних вимог забезпечує за межами небезпечних зон безпеку здоров'я та життя людей та не призводить до пошкодження майна і завдання шкоди навколишньому середовищу. Слід зазначити, що побутові піротехнічні засоби підлягають вільному продажу населенню;

- піротехнічні засоби спеціального призначення, до яких відносяться вироби IV класу небезпеки і користування якими потребує спеціальних знань і навичок, відповідної атестації виконавців (користувачів) і забезпечення відповідних умов технічного оснащення [2].

Таким чином, в результаті аналізу наведеної класифікації піротехнічних засобів можна зазначити, що діяльність, пов'язана із виробництвом, торгівлею та перевезенням піротехнічних засобів, повинна відбуватися виключно у суворій відповідності із чинними стандартами та правилами поведінки із піротехнічними засобами певного класу. Так, наприклад, під час перевезення піротехнічних засобів IV класу небезпеки необхідно керуватися не тільки загальними правилами перевезення вантажів, але й Правилами дорожнього перевезення небезпечних вантажів [3]; піротехнічні засоби спеціального призначення (класу небезпеки IV) для реалізації населенню заборонені та реалізуються виробниками тільки юридичним особам, які мають дозволи органів внутрішніх справ на право функціонування піротехнічних майстерень.

Чинним законодавством передбачено, що виробництво усіх видів піротехнічних засобів може здійснюватися на підприємствах будь-якої форми власності лише за наявності ліцензії, виданої МВС України на даний вид діяльності, та дозволів (актів, погоджень, висновків тощо), виданих органом Державного комітету України з нагляду за охороною

праці та органом Державного пожежного нагляду за наявності повного обсягу технічної документації, визначеної нормативними актами, чинними на території України на час відкриття таких виробництв. Крім ліцензії, яка видається на підставі заяви суб'єкта господарювання, до Міністерства внутрішніх справ України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності" від 04.07.2001 р. за № 756 подаються також нотаріально засвідчені копії:

- установчих документів (свідоцтва про реєстрацію юридичної особи, фізичної особи-підприємця, статуту тощо);
- договору оренди або інший документ, що засвідчує право власності на приміщення, де буде проводитися діяльність з виробництва піротехнічних засобів;
- документа, що підтверджує рівень освіти, необхідний для провадження діяльності з виробництва піротехнічних засобів [4].

Усі зазначені документи надаються до МВС України, де вивчаються протягом 10-ти робочих днів, після чого або приймається рішення про видачу ліцензії на виробництво піротехнічних засобів, або про залишення заяви щодо видачі ліцензії без розгляду.

Необхідно підкреслити, що з метою забезпечення безпеки робіт, пов'язаних з виробництвом піротехнічних засобів, слід керуватися чинними стандартами, нормативними актами з питань пожежної безпеки, охорони праці та іншими нормативними документами, які регламентують вимоги безпеки. Це означає, що усі працівники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з виробництвом піротехнічних засобів, повинні допускатися до виконання робіт тільки після проходження спеціального навчання, інструктажу, перевірки знань з питань пожежної безпеки, охорони праці і забезпечення безпеки робіт у порядку, установленому чинними

нормативними актами.

Слід зазначити, що перш, ніж працівник буде допущений до виробництва піротехнічних засобів, керівник відповідного підприємства, установи, організації, господарського об'єднання повинен отримати від органів внутрішніх справ згоду на укладення трудових договорів з громадянами на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням піротехнічних засобів [2]. Крім надання згоди на виробництво піротехнічних засобів, органи внутрішніх справ повинні здійснювати всебічну і ретельну перевірку таких громадян на підставі листів керівників або уповноважених ними органів, які з цією метою подають до органів внутрішніх справ список осіб та усі необхідні дані про них:

- дата і місце народження;
- місце проживання;
- відомості щодо попередньої трудової діяльності;
- висновок (довідка) медичної установи (ЛКК) про те, що такі особи за станом здоров'я можуть виконувати вказані роботи;
- сертифікат про проходження профілактичного наркологічного огляду щодо наявності чи відсутності наркологічних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків.

Чинним законодавством передбачено певні випадки, за яких органи внутрішніх справ не мають права давати згоду керівникам підприємств, установ, організацій, господарських об'єднань на укладення трудових договорів з громадянами на виконання робіт з виробництва піротехнічних засобів, наприклад, у випадку:

- наявності в особи медичних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків;
- наявності даних про систематичне порушення такою особою громадського порядку, зловживання нею спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря;

- пред'явлення такій особі обвинувачення про вчинення злочину, а також віддання її до суду;

- наявності непогашеної або не знятої в установленому порядку з такої особи судимості за умисні злочини, а також за злочини, вчинені із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових матеріалів, або за підпали;

- наявності умовного засудження такої особи з випробувальним терміном;

- наявності вироку суду стосовно особи, виконання якого відстрочено, або засудження її до виправних робіт [2].

Таким чином, можна стверджувати, що законодавством України передбачено певний порядок отримання дозволів на право на заняття діяльністю з виробництва піротехнічних засобів, але, в результаті проведеного аналізу матеріалів адміністративних справ та статистичних даних можна зробити висновок, що в окремих випадках цей порядок не дотримується. Так, наприклад, у 2006 році працівниками міліції було виявлено низку підприємств та певну кількість фізичних осіб, які займалися виробництвом піротехнічних засобів без відповідного дозволу та ліцензії. Крім того, до органів внутрішніх справ надходить інформація про те, що на окремих підприємствах виробництвом піротехнічних засобів займаються особи, які не пройшли відповідної підготовки до здійснення такої діяльності або зовсім не мають права займатися нею.

На нашу думку, з метою уникнення зазначених вище ситуацій працівникам правоохоронних органів необхідно активізувати роботу з виявлення та припинення незаконної діяльності з виробництва піротехнічних засобів. Особливе місце у цій роботі повинно відводитись дільничним інспекторам міліції, оскільки одним із головних завдань дільничного інспектора постає контроль за дотриманням правил дозвільної системи. Вважаємо, що найважливішим напрямком в організації діяльності дільничних інспекторів мі-

ліції щодо контролю за дотриманням правил дозвільної системи повинно бути постійне проведення профілактичних заходів. Зміст профілактичної роботи дільничних інспекторів міліції повинен полягати в недопущенні порушень правил виробництва піротехнічних засобів шляхом аналізу оперативної обстановки на об'єктах, де здійснюється дозвільна діяльність, проведення постійних рейдів на підвідомчій їм території, спілкування з представниками адміністрації тих підприємств, установ та організацій, де виявлено певні недоліки, та спілкування з населенням з метою виявлення фактів незаконного виробництва піротехнічних засобів.

Одним із основних моментів діяльності, пов'язаної з використанням піротехнічних засобів, є їх реалізація. Слід підкреслити, що законодавством України передбачено певні вимоги до реалізації піротехнічних засобів.

По-перше, реалізація піротехнічних засобів повинна здійснюватись спеціально підготовленими для цього особами. Основною вимогою до осіб, що здійснюють продаж побутових піротехнічних засобів, є проходження відповідної підготовки з питань продажу побутових піротехнічних засобів в закладах, які мають затверджену програму підготовки, тематичний план та ліцензію на навчання фахівців з піротехніки, з обов'язковим отриманням свідоцтва про проходження такої підготовки.

По-друге, встановлено певні вимоги до приміщень, де відбувається продаж піротехнічних засобів. Так, на кожну торговельну точку з торгівлі піротехнікою повинна бути копія ліцензії, у якій зазначається адреса місця здійснення діяльності. Торгівля без наявності копії ліцензії, виданої на конкретне місце торгівлі за певною адресою, якщо вона відрізняється від юридичної, заборонена. Продаж побутових піротехнічних засобів у спеціалізованих відділах або секціях підприємств з універсальним асортиментом товарів дозволяється на верхніх поверхах торговель-

них приміщень за умови виконання Правил пожежної безпеки в Україні [2]. На нижніх поверхах таких торговельних підприємств у вітринах та стендах можуть розміщуватись лише муляжі побутових піротехнічних засобів, які не мають піротехнічного складу. Піротехнічні засоби у цих торгових точках викладаються на прилавок тільки для передачі покупцеві, решта піротехнічної продукції повинна знаходитись на складах постійного або тимчасового зберігання [2]. Особливо необхідно підкреслити той факт, що законодавством України заборонено організовувати торгівлю піротехнічними засобами в навчальних закладах.

По-третє, усі побутові піротехнічні засоби, що надходять у продаж, повинні бути із паспортом (формуляром, інструкцією із застосування), що засвідчує відповідність побутового піротехнічного засобу вимогам нормативної документації, а також із супровідними документами, передбаченими законодавством України. Крім того, продаж побутових піротехнічних засобів повинна здійснюватися виключно за наявності інструкції із застосування (експлуатації), розташованої на споживчому пакуванні. У випадку, якщо текст інструкції не вміщується на споживчому пакуванні, то аркуш з текстом інструкції має додаватись до кожного побутового піротехнічного засобу або до кожної упаковки, якщо засоби продаються споживачу упаковками. Зазначена інформація має бути викладена українською мовою та дозволено додатково викладати її й іншими мовами [2].

Незважаючи на те, що чинним законодавством передбачено усі основні вимоги до здійснення діяльності з реалізації піротехнічних засобів, необхідно підкреслити, що існують випадки продажу піротехнічних засобів у невстановлених для цього місцях, випадки продажу не сертифікованих та саморобних піротехнічних виробів, що свідчить про недосконалість самого механізму контролю за здійсненням такої діяльності. Так,

лише протягом 2006 року працівниками органів внутрішніх справ із незаконного обігу було вилучено 2 млн. 978 тис. 394 піротехнічних засобів, що становить понад 27 тис. тонн. При цьому, за порушення правил продажу піротехніки працівниками міліції було складено 1,5 тис. протоколів про притягнення до адміністративної відповідальності юридичних та фізичних осіб (1 тис. 483 протоколи направлено до суду і по 383 прийнято рішення про притягнення до відповідальності) [5].

Вважаємо за необхідне зазначити, що особливу увагу на порядок продажу побутових піротехнічних засобів необхідно звертати напередодні новорічних та різдвяних свят, оскільки саме у цей час для громадян вельми актуальним постає питання придбання піротехнічної продукції. Паралельно з цим постає питання законності продажу такої продукції. У першу чергу, самі громадяни повинні звертати увагу на законність торгівлі такою продукцією, оскільки порушення встановлених законодавством України вимог може призвести до трагічних наслідків, що обумовлюється придбанням піротехніки у невстановлених для торгівлі місцях, придбанням не сертифікованих та саморобних піротехнічних виробів, порушенням правил їх використання. Крім того, контроль за законністю продажу піротехнічних засобів повинні здійснювати і працівники органів внутрішніх справ.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що законодавча діяльність стосовно виготовлення та обігу піротехнічних засобів в Україні ще знаходиться на стадії розвитку; відсутній чіткий механізм контролю за дотриманням правил виробництва, реалізації та використання піротехнічних засобів. Вважаємо, що з метою усунення зазначених недоліків необхідно на законодавчому рівні посилити вимоги до ліцензування діяльності, пов'язаної з виробництвом та обігом побутових піротех-

нічних засобів; посилити вимоги до імпортованих побутових піротехнічних засобів, місць зберігання піротехнічних засобів; визначити порядок та способи проведення утилізації побутових піротехнічних виробів як споживачами, так і при професійному використанні побутових піротехнічних виробів.

Як вже було зазначено раніше, значна кількість порушень правил виготовлення, реалізації та використання піротехнічних засобів обумовлена не лише недосконалістю законодавства України, а й недостатнім рівнем правової культури громадян та їх громадської свідомості. На нашу думку, з метою зменшення кількості порушень громадянами правил поводження з піротехнічними засобами необхідно за допомогою засобів масової інформації роз'яснити норми чинного законодавства щодо використання піротехнічних засобів, поширювати відомості про правила користування піротехнічними засобами, наводити можливі наслідки недотримання зазначених правил та ін. Можливо, необхідно на деякий час заборонити вільний продаж піротехнічних засобів, особливо під час новорічних та різдвяних свят, оскільки порушення користування піротехнічними засобами постає загрозою життю та здоров'ю окремих громадян, а отже, і загрозою усьому громадському порядку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 01.06.2000 р. // ЗЗУ: Сер.3. Звід законів України. –2001. –№ 10. –Ст.674.
2. Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, торгівлею піротехнічними засобами" від 29.11.2005 р.
3. Наказ МВС України "Про затвердження

Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів” від 26.07.2004 р., № 822.

4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності” від 04.07.2001 р., № 756 // Офіційний вісник

України. –2001. –№ 27. –Ст.1212.

5. Напередодні Нового року міліція вже вилучила 27 тонн “лівої” піротехніки [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://mvsinfo.gov.ua/reports/2006/12/12-29-2006.html>.

Гуславський В.С. Правові засади здійснення діяльності, пов’язаної із виробництвом, реалізацією та використанням піротехнічних засобів // Форум права. -2007. -№ 1. – С.34-39 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07gvcvprz.pdf>

Виконаний аналіз нормативно-правових актів, де чітко визначено порядок виготовлення піротехнічних засобів, правила їх реалізації та використання, а також запропоновано окремі шляхи вдосконалення чинного законодавства України.

Гуславский В.С. Правовые основы осуществления деятельности, связанной с производством, реализацией и использованием пиротехнических средств

Выполнен анализ нормативно-правовых актов, где четко определен порядок изготовления пиротехнических средств, правила их реализации и использования, а также предложены усовершенствования действующего законодательства Украины.

Guslavs'kij V.S. Legal bases in realization of the activity connected to manufacture, realization and use of pyrotechnic means

The analysis of normative-legal certificates where the order of manufacturing in pyrotechnic means is precisely determined, rules of their realization and use is executed, and also improvements of the current legislation of Ukraine are offered.

Форум права